

BAIS MEDRASH
BAIS YESHAYA

בית מדרש

בית ישעיה

Sunday Chabura

הלכות תפילין

תפילין בלילה

מראה מקומות

א) מתנ' ברכות ט. מאימתי קוראין את שמע בשחרית...גמ' ואחרים אומרים משיראה את חבירו רחוק ד' אמות ויכירנו. אמר רב הונא הלכה כאחרים. אמר אביי לתפילין כאחרים.

ב) רבינו יונה ד"ה אמר אביי מבאר שטעם שתלוי זמן תפילין בראייה הוא משום דכתיב לגבי תפילין וראו כל עמי הארץ וגו'

ג) גמ' מנחות ל"ו: דתניא ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה ימים ולא לילות...דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא נאמר חוקה זו אלא לפסח בלבד. הרי יש מח' אם לילה זמן תפילין אם לאו. וממשיך הגמ' ואמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך והניח תפילין...קסבר הלכה ואין מורין כן. רש"י ד"ה קסבר הלכה וז"ל דלילה זמן תפילין הוא ד"ה ואין מורין כן שמה ישכחם וישן בהם

ד) רמב"ם הל' תפילין פ"ד ה"י פסק כר' יוסי הגלילי דלילה לאו זמן תפילין ומה שמנח רבינא תפילין בלילה, לא הניח ממש אלא שהיה התפילין מונחין עליו מבעוד יום ולא חלצן. ובזה חידש רבינא שאינו חייב לחולצם

ה) גמ' מנחות ל"ו. ת"ר תפילין...היה משכים לדרך ומתיירא שמה יאבדו מניחן וכשיגיע זמנן ממשמש בהן ומברך עליהן. הרי יש לנו גמ' מפורשת שיכול ללבוש תפילין בלילה. עיי' רמב"ם שאינו מביא גמ' זו משום שסבר שגמ' זו הוא אליבא דמ"ד לילה זמן תפילין והוא סובר לילה לאו זמן תפילין

ו) לבוש או"ח סימן ל' סעיף א' מיישב מה שמביאין הראשונים שזמן משיכיר הוא מהפסוק של "וראו כל עמי הארץ" אינו אלא אסמכתא

ז) טור או"ח סימן ל' סעיף ג' מביא שיטת רבינו פרץ שהוא להיפך מדעת הרמ"י. והוא סובר שיוצא לדרך יכול לברך בלילה לכתחילה. ומה דאיתא בגמ' "ושיגיע זמנן..." היינו למ"ד לילה לאו זמן תפילין.

ח) שו"ע סימן ל' סעיף ב' פסק כרוב ראשונים דלילה הוי זמן תפילין אלא דבלילה חיישינן שמה ישן בהם ויפיח בהם (דלא כהרמב"ם) ופסק בסעיף ג' שהמשכים לדרך יכול להניח תפילין משום שלא חיישינן שמה ישן בכה"ג מיהו אין מברכין עד זמן משיכיר (דלא כשיטת רבינו פרץ) עיי' הג' רעק"א בעיף ג' שכתב שלפי שאם טעה וברך קודם זמנן שוב אינו מברך משום שמה הלכה כרבינו פרץ שמברכין אף בלילה

ט) ביאור הלכה ד"ה וכשיגיע שמביא בשם הברכי יוסף שאפילו אם אינו יוצא לדרך, אם בירך בלילה שוב אינו מברך עיי"ש

י) אגרות משה או"ח ח"א סימן י' פסק במי שלא יוכל להניח תפילין כל היום משום עבודתו (שהיו תחת ממשלת הקמיונסטים) שיכול לסמוך על שיטת רבינו פרץ ולהניח בלילה אף בברכה.

ויו"ט לאו זמן תפילין הוא, לא מפסוק ושמרתם את החוקה וגו' אנו למדין, כמו שדרשו בני מערבא [מנחת שם] מימים ולא כל ימים לאפוקי שבת ויו"ט, דהא כבר אמרנו שפסוק זה אנו דורשין אותו על חוקת הפסח. ומה שאין אנו מניחין אותו בשבת ויו"ט, אנו לומדין אותו מדכתיב בהו [שמח י, ט] לאות על ידך, כלומר התפילין יהיו אות בינדך וביני, ושבת ויו"ט אינם צריכים אות, שהם עצמן אות, [אן דכתיב גבי שבת [שם לא, ג] אות הוא ביני ובינדך וגו', והוא הדין יו"ט, והאיך נברך לשמור חוקיו, דהא ושמרתם את החוקה וגו' לא קאי על זה. וכי תימא מ"מ נברך ברכה בחליצתה מעין לישנא דקרא דהוה לאות על ידך וגו', דמיניה אנו למדין להסירן בשבת ויו"ט, וא"כ ג"כ נקיים מצות העשה דסילוק האות בשבת ויו"ט, ולמה לא נברך עליו. אין זו קושיא, דבשלמא לאותם הלומדים מפסוק

דושמרתם שפיר עבדי דמברכים, דהכי משמע לישנא דקרא שהוא ציווי בלשון שמירה, השמר לך ויהיה לך לחוק שתניח אותן ביום ולא בלילה, וא"כ הוי מצות עשה שלא להניח בלילה דלאו הבא מכלל עשה עשה, לכך מברכין על סלוקן שנקיים את העשה. אבל * פסוק דהוה לך לאות, אין משמע ממנו אלא שהתפילין יהיו לנו לאות אם אין לנו אות אחר יתר על המילה כדי שיהיה לנו שני עדים, וממילא נשמע מזה ששבת ויו"ט שהם עצמם אות פטורים מפני שאינם צריכים אות, אבל לא שמעינן ממנו שיש בו איסור אם היינו מניחין אותם ג"כ בשבת ויו"ט, והיה לנו שלשה עדים על האות בינינו ובינו יתברך, וכמו דקיי"ל כן באמת [בן כמו שיתבאר לקמן בהלכות שבת [ע"י ס"י שא ס"ז סמ"כ] בעזה"י, וא"כ על מה נברך בהסרתן: * הג"ה ועיין לקמן סימן ל"א סעיף א':

§ זמן הנחתן, וכו' ה' סעיפים.

זמן הנחתן בבקר, * משיראה חבירו הרגיל עמו קצת ברחוק ארבע אמות ויכירנו. אע"ג דקיי"ל לילה זמן תפילין הוא כמו שנתבאר בסימן שקודם זה, דכיון דקיי"ל דחוקה דמימים ימימה מיירי בחוקת הפסח, אין לנו שום ראייה לומר דלילה לאו זמן תפילין הוא. מ"מ היינו שאם היו בראשו וחשכה שאין צריך לחלצן: * הג"ה ועיין בסמוך סעיף ד': אבל לכתחלה אין להניחם קודם הזמן הזה שיראה חבירו הרגיל עמו קצת ויכירנו, וטעמא הוא משום דכתיב בהו [דברים סו, י] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, שמע מינה דבראיה תליא רחמנא. מ"מ אינו אלא אסמכתא, שהרי לא הזכירו התפילין באותו פסוק בהדיא אלא ברמזות השי"ן: אבל עיקר הטעם הוא, כיון שאמרו חז"ל [מנחת לו ע"ב] לילה

זמן תפילין הוא אלא שאין מורין כן לעשות לכתחילה, מפני שאסרו חכמים להניח בלילה, דחיישינן שמא יניחם וישכחם וישן בהם שינת קבע וחיישינן שמא יפיה בהן בשינה. וכיון שאין מניחין אותם כל הלילה, אסמכוה רבנן אהאי קרא דוראו אותם כל עמי הארץ וגו' שלא להניחם עד זמן ראייה שיכיר את חבירו וכו', שקודם הזמן הזה הכל בכלל לילה הוא ויש לחוש לחששות שאמרנו: * הג"ה ועיין לקמן סימן מ"ד: מי שהיו לו תפילין בראשו ובורעו סמוך לשקיעת החמה אן, וחשכה, ואינו יכול לסלקם משום שאין לו מקום לשמרם שם, מורין לו כן שאין צריך לסלקם כדי שיהיו שמורין לו בראשו ובורעו כל הלילה בן. יש אומרים היינו דווקא למ"ד לילה לאו זמן תפילין הוא, אבל לדידן דקיי"ל לילה זמן תפילין הוא, אפילו בלא

הגהות פוהר"א אוז"א

§ [א] והאי שקיעה ראסור להניחם מדרבנן היינו סוף שקיעה סמוך לצאת הכוכבים. ב] אבל להניחם תחלה כדי לשומרם לא.

מ' לבושי יו"ט

א [א] דכתיב גבי שבת אות היא וכו'. כן פירש רש"י, ועיין לקמן סימן ל"א: [ב] כמו שיתבאר וכו'. ז"ע א"ו [א"ה נמחלם כמד גאון אישחמיטמיה לפי עשה שכן הוא לקמן בהלכות שבת סימן ע"ט סעיף א':

א"יה רבא

דמילה לא קרי אות לזה, והוא תימא על הלבוש. שוב מלאמי באטוריה"ס דף י"ט [עמוד מ] דכדברי לבוש ע"ש, וז"ע א. והנה מג"א הקשה מסימן ל"א דיש זלוול, ומירן ממניסן לשם מניה הוי זלוול, אכל שלא לשם מניה אין איסור להניחם. והט"ו [סק"ב] מירן דאין לרין צרכה דהא בלאו הכי מברכין על קדושת שבת. ובלבוש סימן ל"א [סעיף א] כמד נמי מירן מזה ע"ש:

כפ א מ"ש הלבוש דמפסוק והיו לך לאות אין משמע אלא שהתפילין יהיו לאות אם אין לנו אות אחת יתר על המילה כדי שיהא ב' עדים וממילא בשבת ויו"ט שהם אות אין צריך תפילין, אבל שיהא איסור בג' עדים לא שבענו. ואני מלאמי ברקס סימן למ"ד זה לשוני, ומימא מאי טעמא חייב צמול לנטשא, הא יש אות מילה. וי"ל דאות מילה לא קרי אות דנעינן אות מיליאת מזריס, ושבת וחפלין אות מיליאת מזריס עכ"ל. הרי מטאר דנאות אמד סגי, וטעמא נראה דאות עדיף מעדות, אכל אות

הגהות והערות

כפ א] עיין בפרי מגדים משב"ז סק"ב.

גלאו אם מניחן גלילה לשם קיום מצות תפילין ואם מנכך קודם זמנן ברכה לבטלה היא והא דהתירו להניחן בצורה לילך לדרך שהשכמה אינו אלא כדי לשמרן דמתיירא שמא יאבדו מידו בדרך ולפי זה הכ גירסא שהביא הרא"ש וחשך והוה מנח תפילין היא עיקר דמוכח מינה דלשמרן כדי שלא יאבדו מותר להניחן גלילה וכמו שפירש רש"י להדיא וכן כתב בסמ"ק בפנינו זה לשונו היה משכים ללכת לדרך ומתיירא שמא יאבדו מניחן גראשו וכשיגיע זמנן ממשימם בהן ומנכך עד כאן וכתב עליו ה"ר פ"ך בהגה"ה דזהו דוקא למאן דאמר לילה לאו זמן תפילין אלא למאן דאמר זמן תפילין הוא כדקיימא לן השתא א"כ אם השכים ללכת לדרך קודם היום ומניחן מנכך עליהם מיד וגראה דאפילו גלא חששא דשמא יאבדו מותר להניחן לכתחלה קודם היום שהשכים ללכת לדרך דליכא למיחש לשמא יישן בהם כיון שהשכים ללכת עכ"ל מיהו לית הלכתא כה"ר פ"ך אלא אף למאי דקיימא לן לילה זמן תפילין הוא אין לנכך אלא לכשיגיע זמנן דאע"פ שהתירו לו להניחן קודם היום מפני הטורח לא התירו לו לנכך קודם זמנן ושפיר הו עובר לעשייתם ממה שיקיים המצוה לאחר שינכך כשיגיע הזמן והכי נקטינן וכן פסק בשלחן ערוך (פ"ג):

ולכשיגיע זמנן ימשמש בהן וה"ר פ"ך כתב כיון דקיימא לן דלילה זמן תפילין הוא אלא שאין להניחן בלילה משום גזרה שמא יישן בהן מי שרוצה לצאת לדרך יכול להניחן קודם זמנן ולברך עליהן מיד. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל (הל' תפילין סי' טז) לא כתב כן. ד (ה) היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה (א) יניח ידו

והר"פ כתב כיון דקיימא לן דלילה זמן תפילין הוא וכו'. כן כתוב בהגהת סמ"ק (סי' קע"ד. אות יא) וטעמו של הר"פ היפך מהרמב"ם שהר"פ סובר דהיה צריכא אחיא כמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא ומשום הכי אינו מנכך מיד אלא למאן דאמר לילה זמן תפילין הוא מנכך מיד: וכתוב בסמ"ק (סג) דהא דשרי למשכים ללכת לדרך להניחם מיד במתיירא שמא יאבדו הוא ובהגהה (סג) כתב וגראה דאפילו גלא חששא דשמא יאבדו מותר להניחם לכתחלה קודם היום שהשכים ויזאל לדרך דליכא למיחש שישן כיון שהשכים ללכת עכ"ל ואפשר דמטעם זה

כתבה הרי"ף אע"ג דמשמע דס"ל דאין מניחין תפילין בתחלה גלילה דהכל שאני דכיון דהשכים ויזאל לדרך ליכא למיחש שישן בהם. ולענין הלכה כיון דכתבה הרי"ף והרא"ש להאי צריכא הכי נקטינן:

ד היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה יניח ידו עליהם וכו'. בסוף פרק קמא דיוס טוב (טו.) ופירש רש"י היה צא בדרך. בערב שבת: מניח ידו עליהם. שלא יראו ומכמים המירו להכניסם לעיר דרך מלנוש דהיא העברה כלאחר יד משום כיון אלא התוספות (ד"ה היה) פירשו דבחול מיירי דכיון דשקעה עליו חמה יש לו לסלקן דקיימא לן לילה לאו זמן תפילין הוא וא"ת אי מיירי בחול אמאי אינו מציא אותם צידו ויש לומר דילמא מיסתלפי מדידה עכ"ל ורבינו סובר דבחול מיירי וכדברי התוספות ומיהו מאי דנריך לסלקן לאו מטעמייהו דהא איהו פסק כמאן דאמר לילה זמן תפילין הוא אלא טעמא כדי שלא יטעו הרואים ויזאלו להניחם לכתחלה גלילה ומיהו טעמא אמרו שצריך להניח ידו עליהם כדי שלא יראו אותם (*א):

ד היה בא בדרך וכו'. בסוף פרק קמא ד"ע ומציאו הרי"ף (ס:) והרא"ש בהלכות תפילין (סי' יז) ופירש רש"י היה צא בדרך בערב שבת מניח ידו עליהם שלא יראו ומכמים המירו לו להכניסם לעיר דרך מלנוש דהיא העברה כלאחר יד משום כיון עכ"ל נראה דקשיא ליה דאי בחול אמאי אינו מציא אותם צידו ותו דהא קיימא לן לילה זמן תפילין הוא ואם היו צראשו ומשכה אין צריך לסלקן אלא דלכתחלה אין להניחם וא"כ לא היה צריך להניח ידו עליהן אלא ודאי בערב שבת קאמר דאסור לו להביאם צידו ברשות הרבים וכו' ודאי כרבינו יונתן שכתב ריש המוצא תפילין (עירובין לא: ד"ה גמ') דלמאן דאמר לילה זמן תפילין אינו צריך להניח ידו עליהם:

ד היה בא בדרך וכו'. בסוף פרק קמא ד"ע ומציאו הרי"ף (ס:) והרא"ש בהלכות תפילין (סי' יז) ופירש רש"י היה צא בדרך בערב שבת מניח ידו עליהם שלא יראו ומכמים המירו לו להכניסם לעיר דרך מלנוש דהיא העברה כלאחר יד משום כיון עכ"ל נראה דקשיא ליה דאי בחול אמאי אינו מציא אותם צידו ותו דהא קיימא לן לילה זמן תפילין הוא ואם היו צראשו ומשכה אין צריך לסלקן אלא דלכתחלה אין להניחם וא"כ לא היה צריך להניח ידו עליהן אלא ודאי בערב שבת קאמר דאסור לו להביאם צידו ברשות הרבים וכו' ודאי כרבינו יונתן שכתב ריש המוצא תפילין (עירובין לא: ד"ה גמ') דלמאן דאמר לילה זמן תפילין אינו צריך להניח ידו עליהם:

דרכי משה

א) וד"א כרבינו יונתן שכתב ריש המוצא תפילין (עירובין לא: ד"ה גמ') דלמאן דאמר לילה זמן תפילין אינו צריך להניח ידו עליהם:

פרישה

(ג) היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה וכו'. למה לומר בערב שבת כן פירש רש"י סוף פרק קמא דב"ב והתוספות הקשו ארש"י דאם כן אמאי שינה גליטא לנקוט ושקעה וגבי יושב צבית המדרש נקט וקידש עליו היום לכן נראה דמיירי בחול וקא משמע לן דמניח ידו עליהן משום הרואה שלא יטעו וכו' עיין צ"ח שהביאם ולרבינו דסבירא ליה לילה זמן תפילין הוא צריך להניח ידו עליהן משום הרואה שלא יטעו וכו' עיין צ"ח: (ג) מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו ואם יש וכו'. כן צריך לומר:

דרישה

לעשות מעשה ולהניחן לכתחלה בלילה ודוק: ומדברי הר"ר יונה פרק קמא דברכות משמע גם כן כדעת הרא"ש. ב"י. אבל בקיצור פסקי הרא"ש מהלכות קטנות שחיבר גם כן רבינו כתב בהדיא כמו שכתבתי לעיל בפרישה וכיון שרוב המפרשים פירשו דלא כהרא"ש כמעט ניחא לי לומר דרבינו אויל על פי שיטתו שאר המפרשים וכמו שכתבתי בפרישה וכבר תמה ב"י על הרא"ש בזה וכתב דאפילו לפי גירסת הספרים שמצא הרא"ש דגריסין והוה מנח תפילין אין פירוש שהיה מניחן אחר שחשכה אלא כלומר שלא סילקן כלומר הניח מלסלקן ואפילו הכי אמרינן דהלכה ואין מורין כן אבל להניחן בתחלה אסור אם לא כדי לשמרן וכמו שאמר רבי אלעזר אם לשמרן מותר ומה שלא הזכירו הפוסקים הא דלשמרן מותר לכתחלה להניחן לפי ששמכו על מה שכתבו אם היה צריך לילך לדרך מותר להניחן קודם זמנן ומשמע להו דטעמא הוי כדי לשמרן ע"כ בב"י:

אבל לסלקן אין שום אדם מחוייב בן וכן משמע מלשון הר"ר פ"ך שהביא רבינו שהאי אין מורין כן רצה לומר אין מורין להניחן לכתחלה שהרי כתב אלא שאין להניחן וכו' שמא יישן וכו' ושמא יישן הוא טעמא דאין מורין כן: ואין להקשות לפירושה למה האריך רבינו לכתוב אף על גב דקיימא לן לילה זמן תפילין וכו' אם צריך וכו' הא גם אמה שכתב בריש הסימן היה יכול לכתוב רבותא זו והכי הוה ליה למימר אף על גב דזמן הנחתן בבוקר וכו' מכל מקום אם צריך לילך לדרך מותר להניחן מיד דיש לומר דאין זה רבותא כלל דארובה אינן שוין הן דהתם אמרינן דהזמן לברך על הנחתן הוא משיכירי חבירו ואם יוצא לדרך ומניחן קודם לכן אינו מברך עליהן ולא שייך למימר בזה לשון אף על גב כלל לכן כתב אף על גב דקיימא לן דאין מורין הלכה זו דלילה זמן תפילין ופירש דלכתחלה אין לעשות מעשה להניחן כלל לכתחלה בלילה ואפילו בלא ברכה אפילו הכי אם רוצה לילך לדרך יכול

הנהגות והערות

בן בבתי"ל נוסף כאן י"כ תפרש דברי רבינו שבכאן לפי פירושי:

אורח חיים ל תפילין

סימן ל

זמן הנחתן. וכו' ה' סעיפים:

- א** זמן הנחתם בבקר (א) משיראה את חבריו
ב (ב) הרגיל עמו (א) קצת ברחוק ארבע אמות
ויכירנו:
- ב** [א] אסור להניח תפילין בלילה א"י שמא ישכחם
(ג) וישן (ב) בהם: ז אם הניחם קודם ב שתשקע
החמה וחשכה עליו אפילו הם עליו כל הלילה מותר
ג [א] ואין (ג) מורים כן: ס [ב] אם לא חלץ תפילין מששקעה
חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרן (ד) ונמצאו עליו
ד כדי לשמרן מותר (ז) ומורים כן:
- ג י היה רוצה לצאת לדרך בהשכמה מניחן ב וכשיגיע
זמנו א ימשמש בהן [ג] ויברך י [ד] דליכא למיחש.

הגהות רעק"א

- א** (ש"ע ס"ג) ימשמש בהן ויברך. אם צריך בהשכמה נראה לענ"ד דאינו
חוזר ומברך, כיון דדעת (הר"י"ף) [הר"ס] [הגהות ס"מ"ק סימן קנ"ג אות י"א]
הוצא בטור דלכתחלה מנרך כשמניחם בהשכמה, א"כ אם עשה ק אינו חוזר ומברך
מספק, שמה הלכה (כהר"י"ף) [כהר"ס"ף], עיין באליה רבה ד' ס"ק ג' • (ב) (פניא
סק"ה) אב"ל רוכב או יושב. עיין באליה רבה [ס"ק ג] כתב דטעות סופר,
וכלנוש איחא רק יושב בקרון: (ג) (פניא סק"ה) אינן אלא דרבנן. עיין סימן
תקנ"א ס"ק כ"ו:

הלכות תפילין סימן כט ל

כט וכו סעיף אחד:

א	ר"ש ה"ח כ"ט
ב	ר"ח והוספות
ג	מנחות ל"ו ונכחה
ד	דוכמי
ה	א גרסות ט'
ו	ב הוספות כ"ט
ז	הירושלמי ג מנחות
ח	ל"ו ד הרמב"ם פ"ד
ט	מה"מ ור"ש
י	נפירות הגמרא
יא	ה סס מנחות ל'
יב	ג"י הר"ף ו סס
יג	גמרא

א (א) אין לברך שום ברכה כשחולץ תפילין אפי' כשחולצם ערב שבת (ב) בין (ג) השמשות:
ל זמן הנחתן. וכו ה' סעיפים:

א זמן (א) הנחתן בבוקר משיראה את חבריו ז'הרגיל (ב) עמו (ג) קצת ברחוק ד' אמות ויכירנו;
ב יאסור להניח תפילין (ג) בלילה שמא ישכחם (ד) ויישן (ו) כל הלילה (ז) מותר (ח) ואין (ג) מורין כן.
 שתשקע החמה וחשכה עליו אפילו הם עליו (ו) כל הלילה (ז) מותר (ח) ואין (ג) מורין כן.
 * האם לא חלץ תפילין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרן (ט) * ונמצאו עליו כדי לשמרן * מותר (ד) ומורין כן: * ג' יהיה רוצה (י) לצאת לדרך (יא) בהשכמה (יב) מניחם

באר היטב

(ה) אין לברך. ומטעם זה נכון לחלוץ התפילין בשמאל כי דבר הנריך ברכה נוטל מימין ועיין מ"ש השכנה"ג וזני חייל מיישנו ע"ש: (ג) השמשות. עיין מ"א שהעלה דאם הניחן צנח לשם מצוה עובר משום כל תוסף אבל כשמיחם שלא לשם מצוה אין איסור להניחם עיין מ"ש המ"א נצי"ט ס"ק י"א ולפי מה שמחלק כאן לא הקשה שם

שערי תשובה

[א] כהם. ענה"ט וכתב האחרונים רמז פסוק אדם ביקר כו' לפי שרש"י פירש שמא יפיה צהם שהוא מעשה צהמה ואינו כבוד לתפילין ותפילין נקראו יקר כדאמרין במגילה ויקר אלו תפילין וכו"ש אדם ביקר ר"ל תפילין לא"י ילן ונריך להסירם כיון שנעם השינה נמשל כהמות כו' והוא רמז נאה: [ב] מורין כן. ענה"ט ועיין מ"ש בהלכות צינים"ג שהאר"י היה נוהג מאד לחולצן אחר

מידי ולא ידעמי למה לא מתרן שם כהאי חלוקה וק"ל. עיין בתשובת יד אליהו סי"ט. ובספר יד אהרן:
 (ה) קצת. דאלו הרבה יכירנו אפי' מרחוק ואינו רגיל כלל לא יכיר אפי' בקרוב מאוד: (ג) צהם. והיישן שמה יפיה בשינתו אבל מדאורייתא מותר להניחם לילה דאין קי"ל לילה זמן תפילין: (ג) מורין כן. וא"כ צריכים לברך לחולצן מ"א. כתב השכנה"ג מנהגי צדוק נוס מענית שאחר המנחה אני עומד בקהל עד ערביה שלא להסיר תפילין וטעם זה עד אחר תפלה ערביה דכיון דלילה זמן תפילין אלא שלכתחלה אין להניחם מאחר שכבר הם עלי משעת המנחה טוב שלא לחלצן עד אחר תפלה ערביה לפיכך צ"ל שמיחין תפילין בתפלה המנחה אין לחלוץ אותם קודם תפלה ערביה ומה שהעם נוהגים לחלוץ אותם היינו טעמא דלאו כ"ע דיני גמירי וחכמי הדור אין להם להורות דהא אין מורין כן ע"כ. וכ"כ בל"ה הלכות תפילין אות ע"ט. וכתב ע"מ שדגריי נכונים ע"ש. וכן פסק בהל"ק ע"מ ח"א סימן רנ"ה ע"ש. אבל מהרי"ל בהלכות ט"ו כתב שהיה חולץ תפילין שלו מיד אחר קדושה למנחה. וכן נראה דעת המ"א שכתב צריכים לברך לחולצן. וכן הכריע בתשובת שנות יעקב ח"ג סימן כ"ד ע"ש: (ד) ומורין כן. ונריך שיאמר שעושה כן כדי לשומרן. אבל לכתחלה אין מורין להניחם בשביל השמירה

משנה ברורה

א (א) אין לברך. פירוש לאפוקי ממאי דאמרין [בבנה נ"א ע"כ] דבני מערבא היו מברכין אשר קדשנו במצותיו וזונו לשמור חוקיו בחר דמסלקי תפילין בלילה (ב) שהם היו טוברים דלילה לאו זמן תפילין הוא ונפקא להו זה מקרא דושמרת את החוקה הזאת למעדה מימים ימימה ימים ולא לילות אבל לדידן דס"ל דהאי קרא אתי לענין אחר כדאיתא בגמרא ויליה קי"ל דזמן תפילין הוא אך אין להניחם לכתחילה דגזרו שמה יישן בהם ויפיהו הילכך אין לברך: (ב) בין השמשות. פי' אף דקי"ל שבת ויו"ט לאו זמן תפילין (ג) וכשירצה להניחן אז לשם מצוה עובר על כל תוסף מ"מ כיון שאם מניחן עליו בלי כונה לשם מצוה אין בזה איסור מן התורה אלא מדברי סופרים (ג) משום גזירה שמה יצא בהן לר"ה ויש חולקין גם ע"ז כמו שיבואר לקמן בסימן ל"א לפיכך לא שייך ברכה ע"ז כיון שבחליצת התפלה מצד עצמה אין בה מצוה ואינו חולצין אלא משום גזירה:

ביאור הלכה

נריך שיהא למעלה בעורף ולא למטה במפרקת הזוהר:
 * אם לא חלץ תפילין מששקעה חמה. ר"ל גמר שקיעה דהוא זאת הכובעם דלא הוא זמן חליצת תפילין מדינא דאלו בין השמשות אפילו אם היה לו מקום לשמרן אין נריך לחלצן כן מוכח מנחות ל"ו ע"ב אפילו למאן דאית ליה לילה לאו זמן תפילין וכ"ש לדידן דפסקין לילה זמן תפילין וכן כתב הל"ק והפמ"ג דמורין כן לכתחילה: * ונמצאו עליו כדי לשמרן. עיין מ"א שכתב דנריך שיאמר להם כן שעושה כדי לשמרן וכן מוכח בגמרא ונלחו כל המפרשים [הפמ"ג והמהר"ש והאחר"ם] דגמרא משמע להיפך נמעשה דרב אשי ע"ש ולענין נראה פשוט דהוא צ"ל להוסיף על דברי המחבר דאפילו אם נלחמת אין כוננו בשביל השמירה רק שהוא אומר להם כן שעושה בשביל השמירה כדי שלא יצאו להחיר להניח לכתחילה לילה ג"כ די בכך וכן מוכח נהדיא שם בגמרא נמעשה דרב אשי: * מותר ומורין כן. עיין מ"א צמ"ש דיש מקילין אפילו להניח לכתחילה בשביל השמירה ונ"ל פשוט דאף דמותר לרין אז נמחשכמו שנושן לשם מצוה וכדמוכח נמעשה דר"א

א (א) הנחתן. ר"ל תחלת זמן הנחתן משיראה ומצותן כל היום וכדלקמן בסימן ל"ז ע"ש והטעם (ב) דער זמן הזה חיישינן שמה יישן בהם ובכלל לילה הוא לענין תפילין: (ב) עמו קצת. דאלו הרבה יכירנו אפילו מרחוק ואינו רגיל כלל לא יכיר אפילו בקרוב מאוד: (ג) בלילה. ובין השמשות מרבירי המג"א משמע דמותר לכתחלה להניחם אבל בפמ"ג מסתפק בזה אם לא שלא קיים עדיין מצוה תפילין באותו יום דאו יניחם בין (א) השמשות: (ד) ויישן בהם. וחיישינן שמה יפיה בשינתו (ג) אבל מדאורייתא מותר להניחם בלילה דקי"ל לילה זמן תפילין: (ה) קודם וכו'. ר"ל דלא אסרו רבנן רק להניחם לכתחלה בלילה (ג) אבל מכיון שכבר מונחין עליו מבעוד יום לא הצריכום לחלצן: (ו) כל הלילה. פי' כל זמן שאין חולצין (ד) דאלו חולצין פ"א שוב אסור להניחן: (ז) מותר. ר"ל עד זמן שרוצה לישן דאו בהכרח מסירן שאסור לישן שינת קבע בהן וכדלקמן בסימן מ"ד. (ה) ואפשר דבלילה דזמן שינה הוא אפילו שינת עראי אסור מדינא: (ח) ואין מורין כן. הלכה למעשה לאחרים שמה יבואו להניחן לכתחלה וע"כ לא יעשה כן אלא בינו לבין עצמו (ו) אבל לא ברבים דהוא ג"כ בהוראה וע"כ (ו) אין להתפלל בהם תפילת ערבית בתענית צבור ברכים: (ט) ונמצאו עליו. דוקא נמצאו מקילין ומורין שבשביל השמירה אין צריך לחלוץ אפילו כל הלילה כ"ו שלא ישן (ח) אבל להניחם לכתחלה אסור בשביל השמירה ויש מקילין בזה: [ע"ת והגר"א]: (י) לצאת לדרך. וקשה לו להניחן אח"כ מפני הקור וכל כה"ג [ח"א]: (יא) בהשכמה. אפילו (ט) קודם עמוד השחר: (יב) מניחם. קודם יציאתו. ויכול (י) לכוין שולבשם

שער הציון

(ה) חוס' ב"י: (ג) מ"א לקמן בסימן ל"א: (ג) ב"י: (ה) לבוש ופמ"ג: (ג) מ"א: (ג) ב"י: (ד) מנחות ל"ו ע"א: (ה) פמ"ג: (ו) מ"א: (ז) ארה"ח בשם אחרונים: (ח) ב"י וט"ו: (ט) רש"י מנחות ל"ו ע"א: (י) פשוט:

איש מצליח

1. וכדי לעשות זכר לבני מערבא שהיו מכרכים לשמור חוקיו, יאמר כשחולץ התפילין, פסוק ויאמר אם שמעו תשמע וגו' ושמרת כל חוקיו וגו' (כה"ח אות א): 2. ושיעור זה נחבאר לעיל (סי' י"ח) שהוא בא"י בערך כשעה לפני הנץ החמה: 3. אבל הארוז"ל היה נוהג מאד שלא להיות מעוסף בטלית ותפילין אחר שקיעת החמה (כה"ח אות ה') ובמ"ב לקמן סי' ט"ו: 4. וכתב המ"ב

הגהות ותיקונים: (א) כל: (ב) סי' י"ח ס"ק א': (ג) תולצה: הערות והארות: (ו) עיין בה"ל סוף הסימן לענין ברכה:

הלכות תפילין סימן ל

מ באר הגולה

1 ומה ע"ו לפיכך
התוספות ח כתב
מחבריר ישראל סימן
קכ"א

(יג) * וכשיגיע זמנו ימשמש בהם ויברך דליכא למיחש שמא יישן בהם * כיון שהשכים (יד) ויצא
(ס) לדרך: ד * יהיה בא בדרך ותפילין בראשו (טו) ושקעה עליו (ו) חמה או שהיה יושב בבית המדרש
ותפילין בראשו (טז) וקדש עליו היום יניח ידו עליהם עד שיגיע לבית ואם יש בית קרוב לחומה
שמשתמרים שם חולצם ומניחם שם: ה * ויש מי שאומר שאם התפלל (ז) [ג] תפלת ערבית
(יז) מבע"י עד שלא הניח תפילין אין לו להניחם אח"כ:

שערי תשובה

שקיעת החמה ע"ן סס: [ג] תפלת ערבית. וכחצ צב"י בשם דבר
משה בריך על התפילין גלילה או שפטר שהוא יום והיה לילה אין צריך לברך
כשיגיע זמן הגמח תפילין ע"ן סס:

ואם לא יברך לחולצן אבל בחול א"ל היינו מאחר שהוא צב"י המדרש וליכא
הוא לא התפלל אע"פ שהצבור התפללו מותר להניח תפילין מ"א:

ביאור הלכה

הג"ל אעפ"כ לא יברך או על התפילין וראיה לדברינו דעיקר ראיית הע"מ
והגרי"א הוא ממה דאיתא שם בצרייתא ומתירא שמה יאבדו וכו' והרי שם
ג"כ פסק הצרייתא דאין לברך עד ה' הזמן וכמו שפסק הטור וש"ע כהר"א ש
ודלא כרמ"ב פ"ק וכמו שכתב ה' * וכשיגיע זמנו. ע"ן צמ"ב צמ"ב
ומ"מ אם קידם וכו' הוא מחידושי רע"א שכתב דטובל לסמוך בזה על דעת
הר"פ ע"ש ומשמע מזה דכלל השכים ויאל לברך לר"ך לחזור ולברך אם בריך
על התפילין גלילה ומדברי הנרי יוסף שהוציא בש"ס משמע דדעיבד כל
גווי אין צריך לחזור ולברך ולא ה"ל צמ"ב ע"ס לזה ואלו שדעיבד
נסמוך על שיטת רש"י ורבינו יונה שס"ל דמאי דאמרין הלכה ואין מורין כן
הוא אפילו לפני להניחם לכתחלה אך בשו"ע ס"ב לא פסק כוונתו וז"ע
למעשה. ומכל זה חפ"ן דמה דנהגין איזה אנשים צמות החורף להניח תפילין
ולברך עליהם מיכ"פ משעלה עה"ש לא שפיר עבדי * כיון שהשכים ויצא
לדרך. ע"ן צמ"ב ע"ן צמ"ב וצמ"ג צמ"ז סק"ג שמגדדים לומר דאף
בעגלה נראה להחיר וצמ"ג סמכים להמחמירין ונ"ל דאם הוא מחמירא שמה
יאבדו ועשה כדי לשמור דודאי אין להחמיר אף בשב בעגלה אחרי דכלא"ה
דעת הע"מ והגרי"א להקל נמניתא בשביל השמירה: * היה בא בדרך וכו'.
ע"ן צמ"ב צמ"ב ע"ו וכו' וה"ה דהי מני המחבר למינקט בחד גוונא היה
כל בדרך וקידש עליו היום ג"כ לפני שנת ודלקמן בסיומן רס"ו ס"י אלא
דנקט לישנא דגמרא וטובל לאמר דהגמרא אשמועינן רבותא דאף שהוא עומד
בחוץ קהל ועדה אפ"ה מועיל מה שהוא מניח ידו עליהם ולא חיישין פן
ירגישו כי שהוא נושא עליו תפילין וגם יוצא גם מנה"מ לחן בשנת והא
דלא נקט הגמרא והמחבר האי צב"א דהיה יושב צמ"מ ג"כ לפני חול בריך
הט"ו דנחול אם יושב צמ"מ א"ל להניח ידו עליהם [כ"ז] שהוא צמ"מ דהכל
יודעין שם שלכאן מצבור יום וליכא איסור והמג"א לא ס"ל האי חילוק כן
כפני האחרונים ונ"ל למרך לנדידה בפשיטות דאשמועינן הגמרא רבותא דאף
צב"א בדרך צריך להניח ידו עליהם פן יפגעו כי אנשים וחסדוהו שהניח תפילין
גלילה ואינו דומה להא דצ"ג צב"ה רוצה לנאח לדרך דמניחם ולא זכרו
הפוסקים כלל דצריך להניח ידו עליהם דשאני התם שהוא קרוב לעלות השחר
והוא קרוב מאוד לזמן דכדי שיכיר אך א"כ יולד מזה דין חדש דאם השכים
כמה שעות קודם אור הנקר ומניחם דצריך להניח ידו עליהם וז"ע למעשה.
והקרוב אלי דלהכי השמיט הרמב"ם האי צרייתא דהשכים לנאח לדרך שחמהו
הפוסקים ע"ו משום האי צרייתא דבנה ט"ו ע"א דקאמרה דצריך להניח ידו

באר היטב

ט"ו: (ה) לדרך. ודוקא הולך צב"ג או רוכב אבל יושב בעגלה
אסור להניחן שמה יישן בהם כ"כ לש"ס: (ו) חמה. מיירי בחול ואע"ג
דאמרין נסמוך דא"ל לחולצן גלילה זמן תפילין שאני הכא דיש לחוש
למי שיפגע כי יטעה לומר שמוחר להניח או תפילין אבל נסמוך מיירי
שישכב צמתו. וכן מ"ש אה"ז קדש עליו היום ר"ל קדושת שבת עליו
שש טועין ט"ו והע"מ לא כ"כ ע"ש: (ז) תפלת ערבית. אבל אם

משנה ברורה

שלוכשם לשם מצוה כיון דק"ל לילה זמן תפילין הוא ואפילו (יא) היה
לו מקום לשמרון ג"כ מותר ללובשן כיון דליכא למיחש לשמא יישן
בהם וכדלקמיה: (יג) וכשיגיע זמנו. דאף דהתירו חז"ל להקדים
ההנחה בלילה במקום דליכא למיחש לשינה אפ"ה לענין ברכה לא רצו
לתקן לומר וציונו קודם הזמן. ומ"מ (יב) אם קידם וברך בלילה
כשהניחם א"צ לברך שנית בבקר: (יד) ויצא לדרך. ודוקא (יג) הולך
ברגליו (יד) או רוכב אבל יושב בעגלה אסור להניח שמה יישן בהם
וע"ן בבה"ל: ד (טו) ושקעה וכו'. רישא זו (טו) מיירי בחול ולחולצן
ולנשאן בידו הוא מתיירא שמה יפלו ממנו בדרך והתירו לו להניח ידו
עליהם ולכסותם ואע"ג דבס"ב אמרין דמכיון שהם מכבר עליו א"צ
לחולצן שאני הכא (טו) דמי שיפגע בו פן יטעה לומר שמוחר להניח
או תפילין אבל בסמוך מיירי שיושב בביתו. והאי ושקעה חמה (ז) פירוש
סוף שקיעה דהוא צאת הכוכבים דבבין השמשות א"צ לחולצן ומורין כן
למעשה וכ"ז מדינא ובשם האר"י ז"ל כתוב שהיה נוהג לחולצן אחר
שקיעת החמה: (טז) וקידש וכו'. ר"ל דנעשה בין השמשות וא"א
לו לישא אותם בידו לביתו מפני קדושת שבת ולהשאיר אותם שם אי
אפשר דבתי מדרשות שלהם היו בשדה מקום שאין משומר (יט) מפני
הגנבים ע"כ התירו לו חכמים לנשאם עליו דרך מלבוש עד ביתו אך
צריך לכסותם שלא יראוהו שהוא נושא תפילין עליו בשבת: ד (יז) מבעוד
יום. ואפילו עוד היום גדול (יט) קודם שקיעה לפי שכבר עשאו לזמן
הזה לילה חזן שכיבה בק"ש ותפלה של ערבית ואם יניח בו תפילין
יחזור ויעשהו יום והרי הן שתי קולות שסותרות זו את זו אך האחרונים
(כ) הסכימו להלכה דמחוייב להניחן (כא) ובלי ברכה כל זמן שהוא
קודם צאת הכוכבים ואם הוא לא התפלל עדיין אע"פ שהצבור התפללו
אין בכך כלום ויניחם בברכה (כב) אם הוא עדיין יום כיון שהוא
אינו עושה שתי קולות הסותרות זו את זו (כג) ודוקא אם לא הניחן
באותו יום כלל אבל אם כבר הניח תפילין רק שרוצה להניח גם עתה
אין ראוי להניחם אם הצבור כבר התפללו ערבית:

עליהם ומשמע ליה דפליגי אהר"י מה ופסק כהאי צרייתא דפ"ה משום דא"י
אהר"י ע"ש: * ויש מי וכו' מבעוד יום וכו'. ע"ן צמ"ב צמ"ב לילה חזן שכיבה בק"ש וכו'.
תפילין גלילה אינו משום לילה רק משום שינה וכנכסוף ג' ומה קלת נישא ולפ"ו לחזן האנשים הזכירין לקרות עוד הפעם ק"ש חממה ואין קוראין או
אלא כדי לעמוד בתפלה מחוץ ד"ת ודלקמן בסיומן רל"ה ס"א אפשר שיסתנה זה הדין וע"ן. וע"ן עוד צמ"ב צמ"ב דאם הוא לא התפלל עדיין וכו' אם הוא
עדיין יום דאם הוא בין השמשות נ"ל ללא יברך או דכלא"ה הפמ"ג מפסק על דברי המ"א נכס"ב צמ"ב דזמן הגמח תפילין הוא עד צאת הכוכבים
הגם דנדאי מחוייב להניחן כיון שלא קיים עדיין מלות תפילין דכ"ה ספיקא לחומרא ושמה הוא עדיין יום וכמו שפסק הפמ"ג בא"א עכ"פ הנרכות
אין מעכבות:

שער הציון

(יא) ע"ת ופמ"ג: (יב) חידושי רע"א: (יג) מ"א: (יד) אחרונים: (טו) ט"ו והגרי"א לקמן בסיומן רס"ו ס"י: (טז) ט"ו: (יז) פמ"ג: (יח) ביצה ט"ו: (יט) מפלג
מנחה ברכות כ"ז כרבי יהודא ע"ש: (כ) א"ר ופמ"ג: (כא) פמ"ג: (כב) ע"ן בבה"ל: (כג) פמ"ג:

איש מצליח

1. והאחרונים הסכימו להניחם בלא ברכה וכמ"ש המ"ב (סק"ז) והכה"ח (אות ח"י) וילקוט יוסף (עמ' ל"ח):

סימן י

במי שהולך כל היום לעבודה מה יעשה בתפילין

י' כסלו תרצ"ב ליובאן.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר שמעון טרעבניק שליט"א.

בדבר מי שהולך על כל היום לעבודה וא"א לו שם להניח תפילין בכל היום אם יש להתיר לו להניח תפילין קודם עמוד השחר, הנכון לע"ד שצריך להניח כיון שליכא כבר חשש שינה כמו במשכים לדרך בש"ע סי' ל' סעי' ג' שמניחם. אבל מסתבר שיש לסמוך בכגון זה על ר' פרץ שהביא הטור סי' ל' שיכול גם לברך דלהגירסא במנחות דף ל"ו שהוא גירסת רוב הראשונים וחשך והניח תפילין ליכא כלל גזירה שלא להניח בלילה אלא שאין מורין כן והוריו יכול להניח לכתחילה כדאיתא בניי ולכן יכול לומר וצונו, דאיסור חכמים שמונע מברכה הוא רק כשאסרו לכל כמו בשופר ולולב, אבל הכא אין כאן איסור ממש ולכן בעובדא דידן שליכא חשש שינה שכבר קם משנתו יש להורות לו באונס כזה שא"א לו להניח ביום שגם יברך, ואף שבגמ' איתא שמברך אח"כ כשיגיע זמנן ואף הש"ע פסק כן אף שהש"ע סובר דלילה זמן תפילין מדאורייתא הוא משום דסובר דלהניח לכתחלה בלילה אסרו מדרבנן דגרים וחשך ולא סליק תפילי כדאיתא בכ"מ פ"ד מתפילין הי"א להרמב"ם אבל הר"ר פרץ סובר דליכא כלל איסור אף להניח בתחלה אלא שאין מורין כן, כדבארתי לכן גם מברך, ועיין בהגרי"א שם ולכן אף שבמשכים לדרך שיכול לברך אח"כ יש לעשות כהש"ע אבל בעובדא דידן שלא יהיו עליו התפילין אח"כ יש לעשות כהר"ר פרץ שגם יברך, ואונס ודאי יש להחשיבו דאין לחייבו להפסיד עבודתו שהוא הפסד יותר מחומש בשביל מצות עשה, וכ"ש במדינה זו שא"א להשיג עבודה אחרת כי הכל הוא בידם ולא יתנו לו, ולכן כדי שלא יפסיד מצוה חביבה זו יכול להניח אף בברכה כי להניח בלא ברכה לא יבין איש שאינו ת"ח ויבא להקל וללול בהנחתם אך ת"ח יותר טוב שיניח בלא ברכה שספק ברכות להקל, וק"ש ותפלה יחכה על היום ויקרא כשיעסוק במלאכתו.

ידידו מוקירו מאד,

משה פיינשטיין

נחשב חסר רק שהוא חולי בעלמא שלא יתרפא שג"כ הוא מום ואם כן לא שייך להחשיבו טרפה מהא דנחשב מום דאפשר אינו חולי המטריף אף דלא הדר בריא אלא שהוא דין שחידש רבא דחולי זה דיבשות הוא מטריף בריאה ולא מצד הראיה דיבשה האזן במום, א"כ אפשר דדוקא חולי גדול דיבשות שהוא רק בנפרך בצפורן ולא חולי הקטן דיבשות שהוא גם באינה מוציאה טפת דם שחולי זה אף דלא הדר בריא אפשר אינו מטריף, לכן צריך לומר שהוא מטעם דיבש נחשב חסר ומצד זה נחשב בע"מ ולכן הוי גם דינא דרבא שטריף בריאה שיבשה מצד מתני' דיבשה האזן הוא מום מאחר דחסר בריאה היא טרפה גם יבשה טרפה ולכן מקשה שפיר על ר' פפי משמיה דרבא דאמר כדי שתפרך בצפורן ולרבנן תהיה גם באינה מוציאה טפת דם דג"כ הוא כחסר לענין מום וזה היתה כוונתי בהראיה משם אף שלא בארתי באורך והיא ראייה גדולה.

ודברי האמרי יושר להגאון ר' מאיר אריק ז"ל אף אם נסכים לו שיש באבר יבש חיות מדלא מיסרח נמי לא קשה כלום דמ"מ הרי חזינן שמצד חיות זה נחשב חסר כדמוכח שהוא מדין חסר דמשום חיות קטן כזה שעושה רק שלא יסריח אינו מסלק שם חסר ממנו, וגם ביבש ליכא כלל הוכחה ממה שלא מסריח שיש בו חיות דאפשר שביבש אין שייך שוב להסריח אף שאין בו חיות כלל ולא רק ביבש דנפרך בצפורן אלא אף רק באינה מוציאה טפת דם אפשר אין שייך להסריח שוב, ול"ד כלל להא דביעי חשילתא דחולין דף צ"ג דאמר דמדלא קא מסרחן חיותא אית בהו דאינם יבשין ובשר לה אם אין בו חיות טבעו להסריח אבל הכא דהוא יבש אינו דבר ששייך להסריח אף בלא חיות, אך אם איתא זה במגיד משרים להביי דיבשה אית ביה חיותא מדלא מיסרחא מי"מ לא קשה כלום, ואני לא ראיתי דבריו כי עתה אין הספר מגיד משרים אצלי שהוא תמוה לכאורה וצ"ע, ולכן לדינא הוא כדכתבתי לפטור ביבש לגמרי שאינה מוציאה טפת דם כשתנקב, אבל מצד מחלת הפאראליז אין זה שייך ליבש וחייב בתפילין.

ידידי המברכו בחג כשר ושמח וגאולה שלימה,

משה פיינשטיין